

EINE UNIVERSITÄTSPREDIGT VON HEINRICH VON GHENT

Oxford, Merton College 237, ff.2o4rb-2o7ra

Für eine Beschreibung und Datierung s.: P. Glorieux, "Sermons Universitaires Parisiens de 1267-1268". Recherches de Théologie Ancienne et Médiévale XVI (1949), pp. 40-71.

IN OCTAVA DOMINICA POST TRINITATEM MAGISTRI HENRICI DE GANDAVO.

Prothema

Attendite a falsis prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces: a fructibus eorum cognoscetis eos. (Matth. 7,15-16).

Arbor bona fructus bonos facit. (Matth. 7,17).

Utrumque verbum scriptum est in evangelio hodierno. Arbor in sacra scriptura secundum allegoriam signat praedicatorem. Unde in Luca: Arborem fici habebat quidam plantatam in vinea sua (Luc. 13,6). Iste quidam est Christus; vinea est ecclesia, quae vinea domini exercituum in Isaia (5,7). Arbor fici est praedicator verbi dei. Ad hoc autem, ut arbor ista fructum afferat, oportet quod habeat tres condiciones: quia debet esse primo erecta superius per vitae eminentiam, secundo debet esse per ramos expansa per caritatis latitudinem; tertio debet esse floribus decorata per vitae honestatem.

Primo dico: arbor fici, id est praedicator, debet esse erectus per vitae eminentiam. Unde super illud Isaia: Super montem excelsum ascende tu, qui evangelizas Sion (Is. 40,9) dicit Gregorius: qui caelesti praedicatione utitur, ima terrenorum operum deserens, ut in rerum celsitudine stare videatur (PL 79,956).

Secundo debet /fol. 204va/ arbor ista esse ramis expansa per latitudinem caritatis, quod profitetur Apostolus dicens: cum ex omnibus liber essem, omnibus servus factus sum, ut plures lucrifaciam (1 Cor. 9,19). Omnibus, inquit, omnia factus sum, ut omnes salvos faciam (1 Cor. 9,22). Omnes voluit sub umbra caritatis suae continere.

Tertio debet arbor ista esse floribus decorata per vitae honestatem. Unde Apostolus ad Corinthios: Omnia honeste et secundum ordinem fiant (1 Cor. 14,40) in vobis.

Talem arborem me esse non praesumo, confido tamen in illo, qui virgam fecit germinare et ramis dilatate, in foliis frondere et flores ex ea produxit et fructum in ea servavit, quod ipse potuit mihi conferre gratiam, ut eius virtute possimus hoc facere sicut dicit Apostolus: Omnia possum in eo, qui me confortat (Phil. 4,13). Igitur in principio rogabimus dominum etc.

Attendite a falsis prophetis etc. Hoc est principium evangelii hodierni. Sicut dicit glossa super istud Lucae: Ne terreamini ab his, qui corpus occidunt (Luc. 12,4), duo sunt persecutionum genera, quaedam est aperte saevientium, et alia est fraudulenter blandientium (PL 114,294); et quamvis utraque persecutio sit gravis, tamen gravior est secunda quam prima. Unde Ambrosius in Hexaëmeron dicit, quod gravior et magis noxia est improbitas lenitatis velamine (PL 14,229). Propter quod dominus noster Jesus Christus videns adventum fraudulentorum simulatorum et callidorum ne praeveniant et seducant nos in praesenti evangelio quattuor facit:

Primo ad praecavendum eorum insidias nos excitat, cum dicit: Attendite a falsis prophetis. Secundo de eorum adventu nos certificat, cum subdit: Qui veniunt ad vos. Tertio simulatam eorum sanctitatem insinuat et describit, cum dicit: In vestimentis ovium. Quarto noxiam improbitatem eorum manifestat, cum dicit: Intrinsecus autem sunt lupi rapaces.

I

Sed quia non est opus praecavere insidias fraudulentorum et simulatorum nisi esset securum de eorum adventu, videamus /fol. 204vb/ quid sacra scriptura insinuat de eorum adventu, ne de adventu haesitemus. De hoc adventu dicit Christus in Matthaeo (24,11): Veniunt multi pseudoprophetae et seducunt multos. Dicit glossa: Ab initio praedicationis hoc factum est, maxime autem fiet in tempore Antichristi. Semper fraudulentum et seductores fuerunt in ecclesia dei et maxime erunt in tempore Antichristi. Et unde hoc quod tantum exspectant, quod non veniant? Dicit Apostolus ad Thessalonicenses: Scitis quid nunc detineat, ut reveletur in tempore suo. Nam mysterium iam operatur iniquitatis: tantum ut qui tenet teneat, donec de medio fiat. Et tunc revelabitur filius iniquitatis (2. Thes. 2,6-8). Scitis, quod tempore Christi et apostolorum et sanctorum patrum locum in terris habere non poterunt, quod non abundavit tunc iniquitas nec refriguit caritas, sed antequam filius iniquitatis <venerit> oportet quod impleatur illud evangelii: Abundavit iniquitas multorum et refriguit caritas (Matth. 24,12).

Istud totum de adventu Antichristi expressum est in Exodo, ubi dicitur Mortuo Joseph et universis fratribus suis totaque cognatione sua (Ex. 1,6) surrexit rex novus in Aegypto, novi recentisque¹ <reges> venerunt qui non cognoverunt Joseph et cognationem eius. Et surrexit rex in terra, qui regnavit super Aegyptum et dixit ad populum: "Ecce populus filiorum multus est. Venite opprimamus eum sapienter" (Ex. 1,9-10).

MORTUO JOSEPH. Joseph, id est dominus noster Jesus Christus, qui verus salvator est totius mundi, sicut Joseph fuit salvator Aegypti. Unde dicitur in Genesi, quod rex Pharaon vocavit Joseph nomine aegyptiaco salvatorem mundi (Gen. 45,45), et in Luca dicitur de Christo: Natus est vobis salvator, qui est Christus Jesus (Luc. 2,11).

MORTUO IGITUR JOSEPH, id est Christo et universis fratribus suis, id est apostolis, qui sunt fratres Christi. Unde in Matthaeo: Nuntiate fratribus meis id est apostolis (Matth. 28,10).

TOTAQUE COGNATIONE SUA. Omnes fideles, scilicet martyres, confessores, virgines sunt de cognatione Christi. Unde in evangelio: Ecce mater tua et frater foris stant. Conversus dixit: qui sunt fratres mei et quae est mater mea et soror? Quicumque, inquit, fecerit volun/fol. 205ra/tatem patris mei, qui in caelis est, hic frater meus, mater et soror est. (Matth. 12,47-50).

1) recentisque] resentes qui *ms.*

Mortuus igitur est Joseph et universi fratres eius totaque cognatio sua. Utinam non mortui sint in herede, sed sint vivi in herede, qui fidem defendunt. Dicitur in Ecclesiastico: Mortuus est pater et quasi non est mortuus: similem sibi defendit defensorem contra iniquitatem (Eccl. 30,4-6). SURREXIT REX NOVUS, id est Antichristus, qui surrexit quaecumque in membris suis et tandem surget in propria persona. Sed mortuo Christo cum² fratribus suis et cognatione sua tota in se et in heredibus eius, scilicet quando abundabit iniquitas et refrigescet caritas, quoniam tunc locum habebit verbum Apostoli: Scitis, quid nunc detineat (2. Thess. 2,6), scilicet quod non venit? Quando caritas est fervens non habet locum in terris, quando eius dominium sumit³ vindictam de aliis sive de peccatis aliorum. Unde Job: Propter peccata populi hypocrita regnabit (Job 34,30); ita propter peccata populi permittet dominus Antichristum, qui est caput cunctorum hypocritarum, regnare.

SCITIS, QUID NUNC DETINEAT?, scilicet quod non venit. Quando caritas adhuc non refriguit, non habet locum in terris.

UT REVELETUR IN TEMPORE SUO, scilicet quando abundabit iniquitas et refrigescit caritas et ut quid tantum exspectat.

NAM MYSTERIUM IAM OPERATUR INIQUITATIS, id est iniquitas operatur in mysterio. Mysterium dicitur, quod est occultum, et quia iniquitas, quae operatur modo occulte, tunc operabitur aperte, ideo dicit mysterium iam operatur iniquitatis, UT QUI TENET TENEAT, DONEC DE MEDIO FIAT, ut qui tenet, scilicet fidem in moribus, TENEAT usque ad impletionem numeri electorum. DONEC DE MEDIO FIAT, id est donec caritas totaliter afferatur; et in Apocalypsi dicitur: Quoniam observasti verbum sapientiae meae et ego observabo te a tentatione, quae superveniet super universum orbem. Ecce, venio cito: tene, quod habes, ne alter accipiat coronam tuam (Apoc. 3,10-11). Quia ecclesia modo servat fidem deo, ideo dominus vult eam observare a tentatione, sed comminatur ei dicens: Ecce, venio cito. Tene, quod habes, scilicet fidem in moribus, ne veniat alter et accipiat coronam tuam. Sed quid detinet eum, ne veniat? Certe quando veniet, surget rex novus super /fol. 205rb/ terram. Unde dicit: Novi recentesque reges venerunt, qui non cognoverunt Joseph nec fratres suos nec cognationem suam, id est societate<m> sanctorum patrum, et exsurget rex novus in terra, quia totus terrenus erit.

2) cum] *cor. i. mg. e non ms.*

3) sumit] *est ms. cf. Tob. 3,3.*

Et regnabit super Aegyptum, id est super peccatores, quia Aegyptum interpretatur tenebrae, et peccatores sunt in tenebris ignorantiae et malitiae. Et quid facit iste rex novus? Dicit ad populum suum, id est ad peccatores, qui sunt populus eius, et tunc multus erit populus eius, quia recedent multi a fide attendentes spiritibus erroris et doctrinis daemoniorum loquentium mendacium in hypocrisi. Talibus dicit: Ecce, numerus filiorum Israel multus est, saltem numero, licet non merito. Venite, opprimamus eum sapienter, id est fraudulentem. Adventum istorum denuntiat nobis Apostolus et cautos nos reddit dicens in Actibus: attendite vobis et universo gregi, quos Spiritus Sanctus posuit episcopos regere ecclesiam dei, quam acquisivit sanguine suo. Scio, quod post decessionem meam intrabunt in vos lupi rapaces non parcentes gregi et ex vobis exient viri loquentes perversa extrahentes ut adducant sibi discipulos. (Act. 20,28-30)

Ergo vigilate. Dicit: ATTENDITE VOBIS ET UNIVERSO GREGI, id est sitis solliciti in custodia eius et vestra. Scio, quod intrabunt in vos lupi rapaces non parcentes gregi, sed mactantes. Et qui sunt isti? Ex vobis, inquit, exient, scilicet ex illis, quos convertant. Dat igitur intelligere, quod ex vobismet ipsis exient. VIGILATE ERGO. Debemus igitur vigilare, et solliciti esse: hoc igitur est primum, quod dicit: ATTENDITE VOS A FALSIS PROPHETIS.

II

Modo vigilare debemus et cauti esse et solliciti, ut possimus cavere insidias eorum, qui veniunt ad nos. Et ad hoc sollicitat nos dominus in evangelio dicens: Si sciret pater familias, qua hora fur veniret, vigilaret utique et non sineret perfodi domum suam (Matth. 24,43). Pater familias est quilibet nostrum, qui habet familiam, quia habet liberos suos et iumenta. Liberi sunt vires⁴ rationales, servi sunt vires sensibiles. Sed iumenta sunt membra corporea. In omnibus istis regit sicut paterfamilias. Ideo et quilibet nostrum est paterfamilias habens regere /fol. 205va/ liberos suos et iumenta. Aliquis in nobis per fidem novit, quod fur veniet, id est pseudopropheta, ergo vigilare debet. Si sciret determinate, qua hora fur veniet, illam horam custodiret et <non> alias horas. Et ideo abscondita est nobis hora. Unde in glossa dicitur, quod hora suspecta est. Ergo debemus esse cauti, ne seducant nos. Et quomodo erimus cauti? Certe per scrup-

4) vires] viri ms.

tandum statum eorum, ut sciamus nobis cavere ab eorum insidiis. Ab illis qui manifeste impugnant, sicut a paganis et haereticis, se defendit ecclesia. Sed vix potest sibi cavere ab illis, qui occulte <im>pugnant fidem. Sed quomodo poterimus eos cognoscere? Certe a fructibus eorum cognoscetis eos. Unde in Proverbiis: Date ei de fructu manuum suarum et laudent eam⁵ in portis suis (Prov. 31,31). Sed quomodo cognoscemus eos a fructibus eorum, id est ab operibus? Numquid opera faciunt de genere bonorum? Certe sic. Dicit Augustinus: quia ex talibus non possunt cognosci, sed quando facient manifesta mala, tunc cognoscimus, quod alia, quae faciunt de genere bonorum, sunt mala.

Et dicit Seneca, quod difficile est, quod homo diu portet fictam personam, scilicet quod lateat malum, quia semper oportet, quod scintilla fictionis suae appareat. Unde dicitur in Ecclesiastico: Sicut in aqua resplendent facies respicientium, ita sapientibus nota sunt corda aliorum. (Eccle. 27,19).

Sed quomodo superveniunt in eis mala manifesta? Dicit Augustinus: Tentatio supervenit et manifestat eos, quia ad tempus credunt et in tempore tentationis recedunt. Superveniente tentatione quando subtrahitur eis quod adepti sunt, vel quando non possunt adipisci quod volunt, tunc manifestantur, utrum sit lupo in pelle ovina vel ovis in pelle propria. Et quod in factis et dictis prius aperire non potuerunt, tentatio aperit, quando nituntur adipisci. Caveant sibi; ne percipiatur intentio ipsorum.

Multi dicunt, quod quaerunt solum sustentationem, et postea multiplicant praebendas, et ideo dicitur ex operibus eorum et tentatione apertis cognoscetis eos, quales sunt. Hoc est de secundo, ubi dominus nos de eorum adventu certificat.

III

Sequitur de tertio, ubi insinuat /fol. 205vb/ nobis dominus sanctitatem eorum fictam, cum dicit: In vestimentis ovium. Sed qualiter insinuat sanctitatem eorum fictam? Oportet videre, qualia sunt eorum vestimenta. Talia vestimenta volunt habere lupi qualia habent oves, et eadem sunt vestimenta luporum et ovium. Sed oves habent ea vere, lupi vero fictitie. Dicit Augustinus, quod tres tunicas habent oves et similiter lupi. Vestimenta sunt opera iustitiae et dicit Augustinus: nisi talia essent vestimenta ovium,

5) eam] eum *ms.*

qualia luporum, nequaquam Christus dixisset: Attendite vobis, ne iustitiam vestram faciatis coram hominibus. Opera bona recta intentione facta sunt vera vestimenta. Sed opera bona mala intentione facta sunt ficta vestimenta, quando fiunt bona, ut videantur ab hominibus. Tres sunt tunicae eius secundum tres partes iustitiae: generales, quae sunt eleemosina, oratio et ieiunium; sumendo eleemosinam pro omni opere caritatis erga proximum, et orationem pro omni opere reverentiae et devotionis erga deum, et ieiunium pro omni tempore castitatis carnis apud semet ipsum. Prima pars iustitiae est hominis ad proximum, secunda est hominis ad deum, tertia est hominis ad se ipsum.

Prima tunica, qua oves utuntur vere, et lupi fictitiae est eleemosina, quam faciunt mali propter favorem humanum. Unde dicit Christus in evangelio: Tu autem cum offers munus tuum, noli tuba canere ante te sicut hypocritae (Matth. 6,2). Dicit glossa: Ille tuba canit, qui oculos humanos [temptat qui temptat] captat quo videatur ab hominibus et sic in dando favorem vel laudem humanam quaerit. Sed dominus docet, quomodo danda eleemosina dicens: Sic conferat dextera, quod nesciat sinistra (Matth. 6,3). Per dexteram significatur intentio ad deum, per sinistram vero significatur intentio ad mundum. Sic debes dare eleemosynam, ut intentio tua totum feratur in deum et non ad mundum.

Eandem tunicam habet lupus faciens opera iustitiae secundum intentionem favoris aut laudis humanae et hoc improperebit eis dominus in iudicio, quando dicent: Ecce, domine, in nomine tuo prophetavimus <et> virtutes [et] multas fecimus⁶ et daemones eiecimus (Matth. 7,22). Et dicet dominus /fol. 206ra/: Confitebor, quia non cognovi vos (Matth. 7,23). Ecce prophetavimus, id est praedicavimus et nomen tuum per vicos et plateas divulgavimus, virtutes multas fecimus, id est consilia bona de operibus virtutum dedimus, daemones eiecimus id est peccatores absolvimus; sed quaerunt favorem vel laudem humanam et ideo nihil sit. Unde Christus⁷ dicit: Confitebor, quod non cognovi vos, id est non novi intentionem vestram. Ista tunica est lupi.

Secunda tunica ovis est orationis. Et istam assumit lupus. Tunica ista est reverentiae et devotionis erga deum et est cuiuslibet operis quod fit in laudem divinam, et istam tunicam habet ovis vere et lupus fictitiae. Et de ista dicitur in evangelio: Cum oraveris, non sis sicut hypocrita orans

6) fecimus] facimus *ms.*

7) Unde Christus] Christus unde *ms.*

in angulis platearum (Matth. 6,5). Orant aliqui et ostendunt opera devotionis ut videantur ab hominibus. Tu autem, cum oraveris, intra in cubiculum tuum et clauso hostio, id est intentione habita ad deum, ora patrem tuum, et tunc pater exaudiet te (Matth. 6,6).

Ista est secunda tunica ovis. Istam perverse habet lupus, quod impropere dicitur ei Christus. Unde dicit: Non omnis qui dicit domine, domine intrabit in regnum caelorum (Matth. 7,21). Domine, domine dicit lupus et domine, domine dicit ovis. Omne opus devotionis et reverentiae ad divinum obsequium quod qui dicit in abscondito laudem divinam intendendo, non ad gloriam mundanam aut favorem humanam quaerendo intrabit in regnum caelorum, ut dicit. Non nobis, domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam (Ps. 113,1), sed hypocrita dicit: Non tibi, domine, non tibi, sed nomini meo quaero gloriam.

Tertia tunica est ieiunii, quae est afflictionis et cuiuslibet macerationis carnis. Et ista <***> hominis ad seipsum. Istam habet ovis vere et lupus fictitie. Et de ista dicit dominus in evangelio: Cum ieiunatis, nolite fieri sicut hypocritae tristes (Matth. 6,16). Tristis est ovis, sed non sicut hypocrita est tristis dolendo pro peccatis suis et propter miseriae humanas et persecutiones. Ecce haec est vera tristitia, quae est in deum et propter deum. Sed hypocritae simulant exteriorem tristitiam, ut acquirant favorem humanam vel laudem mundanam /fol. 206rb/. Unde dicit: Exterminant enim facies, ut videantur hominibus ieiunantes (Matth. 6,16). Exterminant artificiose. Volunt videri, sed non esse. Sunt sophistae, qui magis volunt videri quam esse. E contra: ovis magis vult esse quam videri. Isti hypocritae veniunt ad nos in vestimentis ovium, id est operum iustitiae, de quibus non possumus iudicare nisi cum manifestum sit de aliis eorum operibus malis, sicut sunt fornicatio et huiusmodi. Et quando talia opera mala manifeste faciunt, tunc possunt examinari in quibuscumque aliis eorum operibus.

IV

Sequitur quartum scilicet intrinsecus sunt lupi rapaces. Ubi dominus tangit eorum saevitatem et noxiam probitatem. Sunt lupi et rapaces: lupi propter voracitatem, rapaces propter saevitatem. Lupus in hieme currit quaerens escam et, cum de die non invenerit escam, est famelicus et intrat caulas⁸

8) caulas] caules *ms.*

vespere et tunc est magis infestus. Ita isti hypocritae cum nihil adipiscuntur sunt magis infesti. Unde Jeremias: Lupus ad vesperam devorabit vos (Jer. 5,6). Isti hypocritae sunt lupi rapaces propter tria, quia tria mala faciunt contra oves ecclesiae, scilicet fidem destruendo falsa eorum doctrina, iustos infamando sua detractioe invidiosa, et bona temporalia devastando sua cupiditate quaestuosa.

Primo dico: hypocritae sunt lupi rapaces contra oves ecclesiae fidem destruendo falsa eorum doctrina. Ad hoc †summe† videndum in principio. Unde⁹ Apostolus: Universas domus subvertent docentes, quod non oportet (Tit. 1,11). Domus est conscientia, quam subvertent dicentes falsa et vana. Unde Jeremias: In populo meo inventi sunt viri iniqui ponentes laqueos et pediccas ad capiendos viros fortes in fide (Jer. 5,26). Sequitur: Stupor et mirabilia facta sunt in terra. Prophetae prophetaverunt mendacium et sacerdotes applaudebant manibus et populus meus dixerunt talia (Jer. 5,30-31).

Dicit: Ponentes laqueos et pediccas, id est deceptiones a superiori et inferiori. Unde admirantur dicentes: Stupor et mirabilia facta sunt et prophetae prophetaverunt mendacium et sacerdotes applaudebant manibus, id est consentiebant, /fol. 206va/ et populus meus dixerunt talia et multitudine ecclesiae; etiam imminente tempore Christi fuit hoc. Quid ergo erit in novissimo tempore? Apostolus praesentiens hoc imminuit ecclesiam et praedicatores, ut firmiter se teneant et fidem doceant et praedicent. Unde Apostolus ad Timoteum: Testificaor coram deo domino Jesu Christo, qui iudicaturus es vivos et mortuos per adventum eius et regnum: praedica verbum, insta opportune, argue, increpa, obsecra. Veniet tempus, in quo homines sanam doctrinam non sustinebunt, sed observabunt sibi magistros prurientes auribus et a veritate auditum avertent (2 Tim. 4,1-4).

Intelligendum, quod in principio occulte procedent. Apostolus ad Corinthios: Prophetas et vaniloquia devita; multum proficient ad impietatem, et sermo eorum quasi cancer serpit (2 Tim. 2,16-17). Dicit prophetas et vaniloquia devita. Contra veritatem fidei et sacrae scripturae opponunt se duo genera hominum: aliqui scriptis impugnant veritatem fidei sicut haeretici. Alii ex his, quae forinsecus accipiunt. Et isti si qui sunt, sunt falsi prophetae, qui inconvenienti <utuntur> exemplo, quod adaptant sacrae scripturae. Talis quasi cancer serpit et venenum undicumque diffundit. Am-

9) Unde] undere(?) ms.

brosius tangit proprietatem canceris, dicit quod delectatur vescendo carnes ostrei. Cancer non audet imponere chelam in concham ostrei, quia timet sibi, ne cludat concham et tunc accipit calculum in chela sua et cavet, quando ostreum aperit concham, et tunc imponit calculum et extrahit carnes et comedit (PL 14,229).

Istud multum valet ad instructionem nostram. Cancer est haereticus vel falsus propheta. Proprietas eius est, quod quando capitur in dictis, incipit palliare, non audet dicere: sic dixi, quia vi nihil potest facere contra ecclesiam, quia munita est ecclesia a superiori et inferiori, et tunc currit ad ostreum, aperit concham, quando ostendit ei infirmitatem, imponit calculum, id est argumentum probando quod resurrectio non erit, et tunc extrahit veritatem fidei et eam conculcat /fol. 206vb/. Sed non proficiunt. Unde dicit Ambrosius, quod dicta eorum et facta comparantur telae araneae. Aranea tela capit muscam et parva animalia, sed magna animalia transeunt per eam et eam dirumpunt. (PL 14,209/10) Ita haeretici et falsi prophetae, quamvis possunt tenere parvos, non tamen magnos, quia si contra veritatem fidei faciunt falsum sophisma, solubile est. Si concludunt falsum, hoc non est ex veris. Ergo ex falsis vel falso modo concludunt falsum. Igitur quantumcumque ignota sit veritas ex quo constat, per fidem tenenda est, et licet non possimus probare fidem, tamen contraria fidei solvi possunt.

Dicit, quod sermo eius ut cancer serpit (2. Tim. 2,17), et Apostolus ponit tales sub excommunicatione dicens: Si vos vel angelus aliud evangelizaverit quam accepistis, anathema sit (Gal. 1,9). Nihil debetis recipere nisi quod fides dictas et sacra scriptura testatur. Sed multi dicent vobis: Ecce, ubi est Christus? Hic est Christus. Nolite credere. (Matth. 24,23) Mentiuntur. Machometus confirmavit haeresim et manichaei dicunt, quod ecclesia solum est in Africa. Dicunt: Christus est in nobis, non in vobis. Mentiuntur. Christus enim est in communitate. Ergo quando dicunt; hic est Christus, nos habemus Christum, et alii non habent, mentiuntur. Christus est civitas supra montem posita[m], non potest abscondi. Apostolus ad Colossenses dicit: Nemo seducat vos in humilitate et religione frustra ambulans in vanitate sensus sui, non tenens caput, ex quo est totum corpus (Col. 2,18-19). Si aliqui caput Christum non tenent, deceptores sunt. Tales sunt illi, de quibus dicitur hic: Attendite a falsis prophetis etc. Isti non poterunt proficere, sed oportet eos deficere. Unde dixit Christus: Ego pro te rogavi patrem, ut non deficiat fides tua. (Luc. 22,32). Navicula Petri titubare potest, sed subverti non potest, quia est fundatum super firmum

fundamentum, scilicet dei. Semper habebuntur, qui confirmabunt fidem et praedicabunt. Unde ibidem multi contra testamentum simulabunt fraudulenter, populus autem sciens deum obtinebit. Qui docti fuerint in populo, docebunt multos (Dan. 11,32-33), id est docere non cessabunt, et ruent /fol. 207ra/ in gladio et in flammis (Dan. 11,33) comburentur, ut probentur et dealbentur. Dicit: Ruent in gladio, quia multiplicabunt martyres, ut probentur et dealbentur, non ut deficientur. Dicit: Post hoc erit aliud tempus (Dan. 11,35). Et dicit Christus: Tunc tribulatio erit, qualis non fuit ab initio mundi et qualis non erit, et nisi essent abbreviati dies illi, non salva esset omnis caro; sed abbreviabuntur propter electos (Matth. 24,21-22), glossa: salvandos. Et ultimo¹⁰ subdit: Venient multi pseudoprophetiae et dabunt signa et prodigia, quod vix intellectus possit capere, ita ut si fieri posset in errorem inducerent electos (Matth. 24,24). Rogabimus dominum etc.

10) ultimo] quomodo *ms.*